

PRAVILNIK

O JEDINSTVENOJ METODI ZA ISPITIVANJE MUŠKIH PRIPLODNIH GRILA NA POTOMSTVO

1. OPĆE ODREDBE

Članak 1.

Ovim pravilnikom propisuju se osnovna načela i metode obavljanja ispitivanja (u daljnjem tekstu: testiranje) muških priplodnih grila na potomstvo, način prikupljanja podataka, način izračuna rezultata testa i uzgojne vrijednosti, te njihovo objavljivanje.

Članak 2.

Testiranje muških priplodnih grila obavlja se tokom rasta i razvoja (test na vlastiti rast i razvoj, u daljnjem tekstu: performance test) odnosno tokom njihova iskorištavanja u uzgoju sve dok su na raspolaganju podaci o njihovim potomcima (test na potomstvo, u daljnjem tekstu: progeni test).

Članak 3.

Testiranje iz članka 2. ovog pravilnika obavlja ovlaštena institucija, koju ovlasti Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva (u daljnjem tekstu: Federalno ministarstvo).

Članak 4.

Za progeni i performance test će se uzimati grila koje potiču od predaka koji imaju poznato podrijetlo.

Članak 5.

Izračun rezultata progenog i performance testa, te ocjena uzgojne vrijednosti, obavlja se međunarodno priznatim metodama, koje će predložiti ovlaštene institucije za izradu stručnih uputa kojima se pobliže određuju postupci i radnje pri provođenju testiranja.

2. TESTIRANJE MUŠKIH PRIPLODNIH GRILA GOVEDA

Članak 6.

Testiranje muških priplodnih grila obavlja se kod kombiniranih, mesnih i mliječnih pasmina goveda za osobine koje su od interesa za unapređivanje svake od njih, sukladno Programu uzgoja goveda u Federaciji Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Federacija).

2.1. PERFORMANCE TEST

Članak 7.

Performance test obavlja se na izabranim muškim uzgojno valjanjim grlima dobivenim ciljanim parenjem (osjemenjivanjem) bikovskih majki s bikovskim očevima, u performance testnoj stanici ili u uvjetima uzgoja na farmi (u daljnjem tekstu: field performance test).

Članak 8.

Mušku telad dobivenu iz usmjerenog osjemenjivanja ocjenjuju stručne komisije sastavljene od predstavnika federalne i kantonalne selekcijske službe, predstavnika naučnih institucija koje odredi kantonalno ministarstvo nadležno za poslove poljoprivrede (u daljnjem tekstu: kantonalno ministarstvo), predstavnika performance testne stanice, odnosno uzgojne farme, i veterinara-stručnjaka iz oblasti reprodukcije. Ocjenjivanje se obavlja kad telad dostigne dob od oko 50 dana, a na osnovu njihovog rasta i razvoja. Tom prilikom utvrđuje se i zdravstveno stanje i uzima krv za potvrđivanje podrijetla životinje.

U test se preuzima dobro razvijena telad poznatog podrijetla i zdravstvenog stanja. U performance testnu stanicu telad dolazi u dobi od 50 do 70 dana. Test u stanici započinje sa 120 dana i traje do 365 dana života grla.

Field performance test započinje kad je telad u dobi od 120 dana i traje do 365 dana života grla.

Članak 9.

Ocjenu uzgojne vrijednosti priplodnjaka na kraju testa obavlja stručna komisija iz članka 8. stavak 1. ovog pravilnika koju imenuje ovlaštena institucija.

Za kombinirane i mesne pasmine ocjena uzgojne vrijednosti temelji se na raspoloživim podacima o dnevnom prirastu tokom testa, ocjeni vanjštine grla, uzgojnim vrijednostima roditelja za osobine mliječnosti te tova i kakvoće mesa. Pri procjeni uzgojne vrijednosti priplodnjaka uzimaju se u obzir utvrđene reprodukcijske osobine, kao i fiziološki testovi ako su na raspolaganju.

Za mliječne pasmine goveda za ocjenu uzgojne vrijednosti uzimaju se u obzir podaci o vanjštini grla, uzgojnim vrijednostima roditelja za osobine mliječnosti, prirasta i vanjštine, te podaci o reprodukcijским osobinama.

Ovisno od ocjene uzgojne vrijednosti, stručna komisija iz stavka 1. ovog članka, određuje namjenu korištenja svakog bika.

2.2. PROGNI TESTOVI

Članak 10.

Progeni testovi priplodnjaka obavljaju se u proizvodnim uvjetima, a obuhvataju:

biološki test,

test na toвне osobine i kakvoću mesa,

test na vanjštinu,

test na mliječne osobine,

test na osobine muznosti,

test na reprodukcijske osobine.

Članak 11.

Prije obavljanja testova provodi se test osjemenjivanja određenog broja plotkinja sjemenom bika koji se testira. Test osjemenjivanja obavlja se na temelju Plana osjemenjivanja, kojeg donosi ovlaštena institucija u sporazumu sa Kantomom.

Članak 12.

Plan osjemenjivanja iz članka 11. ovog pravilnika obvezatan je za pravne i fizičke osobe koja obavljaju umjetno osjemenjivanje, kao i za uzgajivače uzgojno valjanih životinja.

Članak 13.

Nakon obavljenog testa osjemenjivanja selekcijska služba je dužna u najranije mogućem roku prikupiti podatke o broju plotkinja koje su osjemenjene tokom testa osjemenjivanja, te organizirati na isti način dopunsko test osjemenjivanje, ako broj osjemenjenih životinja nije sukladan s planiranim brojem.

Članak 14.

Podaci o izračunatim rezultatima progenih testova dostavljaju se svim selekcijskim službama i službama reprodukcije.

Ovlaštena institucija je obvezatna četiri puta godišnje objaviti u stručnom časopisu nove rezultate progenih testova.

2.2.1. Biološki test

Članak 15.

Biološkim testom utvrđuje se uticaj priplodnjaka na tok telenja, posebice na pojavu teških telenja, mrtvorodne teladi, te pojavu degenerativnih osobina u potomstvu.

Podaci za izračun biološkog testa dobivaju se tokom upisa teladi u centralni popis matičnih grla, kojeg obavlja selekcijska služba.

Rezultati izračuna biološkog testa objavljuju se mjesečno za sve priplodnjake za koje su na raspolaganju podaci od najmanje 50 potomaka.

2.2.2. Progeni test na tovne osobine i kakvoću mesa

Članak 16.

Progeni test na tovnne osobine i kakvoću mesa obavlja se na muškim potomcima koji se nalaze u tovu. Test se obavlja u progeno testnoj stanici ili u uvjetima field testa.

Članak 17.

Progeni test na osobine tova i kakvoću mesa obavlja se u progeno testnoj stanici na uzorku slučajno izabranih 12-14 sinova-polubrača, koji se drže u jednakim uvjetima smještaja i hranidbe.

Test u testnoj stanici započinje kad je prosječna dob životinja u testu 120 dana a završava u dobi od 420 dana života.

Progeni test u field uvjetima obavlja se u tovilištima u uvjetima uobičajene proizvodnje. Zapčinje ulazom grla u tov i završava isporukom i klanjem tovnih grla.

Klanje tovnih grla i ispitivanje klaoničnih vrijednosti obavlja se u posebnoj klaonici s kojom ovlaštena institucija zaključuje ugovor o obavljanju tih poslova.

Ispitivanje kakvoće mesa obavlja se u posebno uređenom laboratoriju koji raspolaže mogućnostima disekcije mesa i utvrđivanja kakvoće mesa, s kojim ovlaštena institucija, u sporazumu sa kantonalnim ministarstvima zaključuje ugovor o obavljanju tih poslova.

Članak 18.

Za utvrđivanje uzgojne vrijednosti bika koriste se podaci o slijedećim osobinama, prikupljeni tokom testa i na kraju testa:

1. dnevni prirast,
2. neto dnevni prirast,
3. tjelesne mjere i ocjena vanjštine grla,
4. konverzija hrane,
5. randman hladnih polovica,
6. ocjena i razvrstavanje trupa,
7. udio i međusobni odnos pojedinih tkiva,
8. kemijski sastav mišića.

2.2.3. Progeni test na vanjštinu grla

Članak 19.

Progeni test na vanjštinu grla obavlja se na osnovu ocjene vanjštine ženskih grla-kćeri bikova u testu u prvoj laktaciji tokom prvih 80-150 dana.

Članak 20.

Rezultati izračuna uzgojne vrijednosti objavljuju se za bikove koji imaju podatke o ocjeni vanjštine 20 ili više kćeri.

2.2.4. Progeni test na mliječne osobine

Članak 21.

Progeni test na mliječne osobine temelji se na podacima o utvrđenoj laktacijskoj proizvodnji kćeri bikova u testu. Za test se koriste podaci dobiveni tokom prve laktacije o količini mlijeka, količini i kvalitetu sastojaka u mlijeku (mast i bjelančevina) te udjelu ovih sastojaka u mlijeku. Za izračun progenog testa na ove osobine mogu se koristiti i laktacije višeg pariteta.

Rezultati izračunavanja uzgojne vrijednosti objavljuju se za bikove za koje postoje podaci o laktacijskoj proizvodnji 10 ili više kćeri.

2.2.5. Progeni test na osobine muznosti

Članak 22.

Test na osobine muznosti obavlja se na kćerkama bikova tokom prvih 150 dana prve laktacije u stadima u kojima se koristi strojna mužnja.

Osobine muznosti utvrđuju se na osnovu podataka o prosječnom protoku mlijeka.

Rezultati izračuna uzgojne vrijednosti objavljuju se za bikove za koje postoje podaci o osobinama muznosti najmanje 15 kćeri.

2.2.6. Progeni test na reproduksijske osobine

Članak 23.

Progeni test na reproduksijske osobine temelji se na podacima o trajanju servisnog i međutelidbenog razdoblja kćeri bikova u testu.

Rezultati izračuna uzgojne vrijednosti objavljuju se za bikove za koje postoje podaci o reproduksijskim osobinama najmanje 50 kćeri.

3. TESTIRANJE MUŠKIH PRIPLODNIH GRILA SVINJA

Članak 24.

Testiranje muških priplodnih grla obavlja se za osobine koje su od interesa za unapređivanje u skladu s Planom i programom uzgoja svinja u Federaciji.

3.1. PERFORMANCE TEST

Članak 25.

Performance test obavlja se kod izabраних мушких узгојно валјаних грла која су предвиђена за приплод.

Performance test obavlja se na testnoj stanici ili u uslovima uzgoja na farmi (field performance test).

Performance test započinje kad životinje imaju tjelesnu masu 30 kg i traje dok ne dostignu 100 kg tjelesne mase.

Članak 26.

Za utvrđivanje uzgojne vrijednosti grla u performance testu koriste se podaci o slijedećim osobinama, prikupljenim tokom testa i na kraju testa:

1. dnevni prirast,
2. životni prirast,
3. konverzija hrane,
4. debljina slanine,
5. izraženost mesnih dijelova,
6. stres osjetljivost.

Ocjena uzgojne vrijednosti grla na kraju testa obavlja se na temelju raspoloživih podataka o osobinama navedenim u toč. 1, 3, 4, 5. i 6. ovog članka za grla testirana u performance testnoj stanici, odnosno na osnovu podataka o osobinama navedenim u toč. 2, 4, 5. i 6. ovog članka za grla testirana u field performance testu.

Ovisno o ocjeni uzgojne vrijednosti određuje se namjena korištenja svakog grla iz testa.

3.2. PROGNI TESTOVI

Članak 27.

Progeni testovi priplodnjaka obavljaju se na temelju podataka o osobinama potomaka na koje se nerast testira.

Podaci o izračunatim rezultatima progenog testa dostavljaju se nakon izračuna selekcijskim službama te službi reprodukcije za sve nerastove koji se koriste za umjetno osjemenjivanje.

Ovlaštena institucija je obvezatna četiri puta godišnje objaviti u stručnom časopisu nove rezultate izračuna progenog testa za muška grla koja se koriste za umjetno osjemenjivanje.

3.2.1. Biološki test

Članak 28.

Biološki test obavlja se za nerastove koji se koriste za umjetno osjemenjivanje da bi se utvrdio njegov uticaj na pojavu slijepih i uvrnutih sisa, pojavu međusisa te na broj sisa.

Tokom testa utvrđuje se i pojava degenerativnih osobina u potomstvu.

Podaci za izračun biološkog testa dobivaju se tokom odabira i ocjene muškog i ženskog podmladka za priplod, kojeg obavlja selekcijska služba i naučne institucije koje odredi Federalno ministarstvo u sporazumu sa kantonalnim ministarstvom.

Rezultati izračuna biološkog testa objavljuju se mjesečno za sve nerastove za koje postoje podaci najmanje 100 potomaka za ocjenu osobina sisa iz stavka 1. ovog članka.

Rezultati izračuna biološkog testa za osobinu pojave degenerativnih svojstava objavljuju se u istom vremenskom razmaku za sve nerastove koji imaju podatke o najmanje 30 legala za koja se utvrđuje ta pojava.

3.2.2. Progeni test na toвне osobine i kakvoću mesa

Članak 29.

Progeni test obavlja se u čistih pasmina u progeno testnoj stanici na skupini potomaka pojedinog nerasta.

Testiranje grla obavlja se na potomcima koji potječu od najmanje četiri krmače za nerasta u prirodnom pripustu, odnosno osam krmača za nerasta namijenjenog umjetnom osjemenjivanju.

Članak 30.

Za utvrđivanje uzgojne vrijednosti grla čiste pasmine u progenom testu koriste se podaci o slijedećim osobinama prikupljenim tokom testa i na kraju testa:

1. dnevni prirast,
2. konverzija hrane,
3. duljina trupa,
4. debljina slanine,
5. površina MLG,
6. odnos meso-mast,
7. udio šunke u polovici,
8. kakvoća mesa,
9. stes osjetljivost.

Članak 31.

Izračun rezultata progenog testa na toвне osobine i kakvoću mesa te procjena vrijednosti obavlja se propisanim međunarodno priznatim metodama.

4. TESTIRANJE MUŠKIH PRIPLODNIH GRILA OVACA I KOZA

4.1. PERFORMANCE TEST

Članak 32.

Performance test obavlja se na uzgojno valjanim muškim grlima dobivenim usmjerenim oplođavanjem ovnovskih majki ovnovskim očevima, odnosno jarčevskih majki jarčevskim očevima, u uvjetima uzgoja na farmi (field performance test).

Članak 33.

Field performance test obavlja se na mladim izabranim muškim grlima, vaganjem u dobi od 105 dana, uz dopušteno odstupanje od 14 dana.

Za utvrđivanje uzgojne vrijednosti uzimaju se u obzir podaci o životnom dnevnom prirastu grla, ocjena njegove vanjštine te uzgojne vrijednosti roditelja za osobine koje se unapređuju.

4.2. PROGENI TESTOVI

Članak 34.

Progeni testovi priplodnjaka obavljaju se na temelju podataka o osobinama potomaka na koje se priplodnjak testira.

Podaci o izračunatim rezultatima progenog testa dostavljaju se nakon izračuna uzgajivačima, vlasnicima priplodnih grla.

4.2.1. Progeni test na mliječne osobine

Članak 35.

Progeni test na mliječne osobine zasniva se na podacima o utvrđenoj laktacijskoj proizvodnji kćeri ovnova i jarčeva u testu. Za test se koriste podaci o količini mlijeka, količini sastojaka u mlijeku (mast i bjelančevine) te udjelu tih sastojaka u mlijeku u prvoj laktaciji.

Rezultati izračuna uzgojne vrijednosti obavljaju se za ovnove ili jarčeve za koje postoje podaci o laktacijskoj proizvodnji 10 ili više kćeri.

5. TESTIRANJE MUŠKIH PRIPLODNIH GRILA KONJA

Članak 36.

Testiranje muških priplodnih grla obavlja se u pojedinim pasmina konja za osobine koje se žele unapređivati.

5.1. PERFORMANCE TEST

Članak 37.

Performance test obavlja se na izabranim muškim uzgojno valjanim grlima u stadu, tokom njihovog rasta i razvoja.

Članak 38.

Test započinje kad je grlo u dobi od šest mjeseci. Tom prilikom uz uvid u podrijetlo ocjenjuje se vanjština i kretanje grla.

U dobi od dvije, tri ili četiri godine, ovisno o pasmini i uputi o uzgoju pojedine pasmine, obavlja se ocjena vanjštine te utvrđuje ispravnost njegova kretanja. U toj dobi obavlja se temeljni ispit radne sposobnosti konja pred stručnim povjerenstvom iz članka 8. stavak 1. ovog pravilnika.

Pastusi koji ne zadovolje na ispitu radne sposobnosti ponavljaju ispit s novom skupinom pastuha u testu. Ako i tada ne zadovolje, proglašavaju se nepodesnim za rasplod.

5.2. PROGNI TESTOVI

Članak 39.

Progeni testovi pastuha obavljaju se na temelju podataka o ispitu radne sposobnosti i natjecateljskih rezultata ostvarenih na službenim natjecanjima njihovih sinova i kćeri.

Prije obavljanja testova provodi se, u dobi priplodnjaka od dvije i pol godine, test oplodavanja, stavljanjem u pripust pet kobilica iste pasmine kojoj pripada i pastuh.

Na temelju postignutih rezultata iz stavka 2. ovog članka utvrđuje se uzgojna vrijednost pastuha.

6. PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 40.

Do osnivanja testnih stanica testiranje će se vršiti u uslovima field testa (na farmama).

Članak 41.

Shodno članku 5. ovog pravilnika ovlašćuju se Poljoprivredni fakultet u Sarajevu-Odsjek za zootehniku-Institut za stočarstvo i Veterinarski fakultet Sarajevo-Institut za stočarstvo da u roku od šest mjeseci sačine pisane upute koje pobliže određuju postupke ili radnje pri provođenju testiranja uzgojno valjanih rasplodnih grla koje su uređene ovim pravilnikom.

Članak 42.

Danom stupanja na snagu ovog pravilnika prestaje primjena pravilnika na teritoriji Federacije koji su regulirali ovu materiju.

Članak 43.

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u “Službenim novinama Federacije BiH”.

Broj 03-02-1503/99
23. lipnja 1999. godine
Sarajevo

Ministar
dr Ahmed Smajić, v. r.